İBN-İ SA’D

Meşhûr târih ve hadîs âlimi. İsmi, Muhammed bin Meni’ ez-Zührî olup, künyesi, Ebû Abdullah Basrî’dir. 168 (m. 784) senesinde Basra’da doğdu. 230 (m. 845)’de 62 yaşında iken vefât etti. Bağdâd, Medine ve Kûfe’ye gitmiş, buralarda zamanın meşhûr âlimlerinden ilim almıştır. O zaman hadîs ilminin en önemli merkezi olan Medîne-i münevverede meşhûr hadîs râvileri ile görüştü. Bağdâd’a gidişinde orada yerleşerek, meşhûr tarihçi, tabakât ve megâzî kitablarını yazmakla tanınmış Vâkıdî’ye talebe olmuştur. Onun kâtibliğini yaptığı için “Kâtib-ül-Vâkıdî” lakabı ile de tanınmıştır. Onun talebesi olarak ve yazdığı “Tabakât-ül-kübrâ” adlı kitabıyla tanınıp, meşhûr olmuştur.

Hadîs ilminde de hafız derecesinde âlim olan İbn-i Sa’d, Huşeym bin Beşîr’den, Velîd bin Müslim’den, İbn-i Uyeyne’den, İbn-i Aliyye’den, İbn-i Ebî Fudeyk’den, Ebû Damra’dan, Muîn bin Îsâ’dan, Ebû Velîd Tayâlisî’den ve diğer

pek çok hadîs âliminden hadîs-i şerîf rivâyet etmiştir. Kendisinden ise; Ahmed bin Ubeyd İbn-i Ebiddünyâ, Ahmed bin Yahyâ, Haris bin Ebî Üsâme, Hüseyin bin Muhammed el-Fehm ve diğer âlimler hadîs-i şerîf rivâyet etmişlerdir. İbn-i Sa'd'ın rivâyet ettiği hadîs-i şerîfler, Sünen-i Ebû Dâvûd'da yer almıştır. Çok hadîs-i şerîf rivâyet etmiştir. Daha sonraki asırlarda yaşayan hadîs âlimleri onun için sadûk, sika (güvenilir) ve rivâyetlerinin çoğunda titiz davranmıştır, demişlerdir.

İbni Sa'd'ın en meşhûr eseri "Tabakât-ül-kübrâ" adlı olanıdır. Bundan başka "Tabakât-üs-sugrâ" ve "Ahbâr-un-nebî" adlı eserlerinin de olduğu kaynaklarda kaydedilmiştir. Bu iki eseri "Tabakât-ül-kübrâ" adlı eserinin ilk cildlerinde yer almaktadır. "Tabakât-ül-kübrâ" sekiz cild olup, iki çeşit kaynağı vardır. Birincisi, hadîs âlimlerinin ve tarihçilerin usûlü olan dinleyerek alma yolu. İkincisi de, yazarak bilgi toplama usûlü. Bu eserin muhtevâsı çok geniştir. Peygamberimizin (aleyhisselâm), Eshâb-ı kiramın, Tabiînin asrından kendi yaşadığı asra kadar, hadîs âlimlerinin, tarihçilerin, âlimlerin hayatlarını içine almıştır. İbn-i Sa'd'ın bu eserindeki metni, kendisinden talebeleri Haris bin Üsâme ve Hüseyin bin Fehm nakletmişlerdir.

İbn-i Sa'd'ın bu eserinin muhtevâsı ve tertîbi şöyledir: İlk iki cildi Peygamberimizin (aleyhisselâm) hayatı ile ilgilidir. Bu kısımda Peygamberimizin (aleyhisselâm) ecdadını da zikretmiştir. Âdem aleyhisselâmı, Hazreti Havva'yı, İdris aleyhisselâmı, Nûh aleyhisselâmı, İbrâhîm aleyhisselâmı, İsmail aleyhisselâmı anlatmıştır. Âdem aleyhisselâmdan Peygamber efendimize kadar geçen asırları, Peygamberlerin (aleyhimüsselâm) isimlerini ve neseblerini yazmıştır. Âdem aleyhisselâma kadar, Peygamberimizin ecdadını, vâlidelerini, dedelerinden Kusay, Abdü Menaf, Hâşim, Abdülmuttalib, babası Abdullah, annesi Hazreti Âmine hakkında bilgi vermiştir. Peygamber efendimizin hayatını oldukça teferruatlı bir şekilde anlatmıştır. Bundan sonra Eshâb-ı kiramın ve Tabiînin hayatlarını ve kendi zamanına kadar meşhûr âlimlerin hayatlarını anlatmıştır.

Bu eserinde zaman ve yer husûsuna çok dikkat etmiştir. Her yirmi seneyi bir tabaka olarak kabûl etmiş ve buna göre anlatmıştır. Eshâb-ı kiramın hayatlarını anlatırken, ilk müslüman olanları, zaman bakımından önce anlatmıştır, önce Eshâb-ı kiramı, sonra da Asr-ı Se'âdete yakınlığı bakımından Tabiînin terceme-i hâllerini, hayatlarını yazmıştır. Eshâb-ı kiramı beş tabakaya ayırmak sûretiyle yazmıştır. Bunu şöyle sıralamıştır:

1. Bedir gazâsına katılan Muhacirler,

2.Bedir gazâsına katılan Ensâr.

3. Habeşistan'a hicret ettiği veya Uhud savaşına katılmış olduğu halde, Bedir gazâsına katılmamış olanlar.

4.Mekke'nin fethinden önce müslüman olanlar.

5.Mekke'nin fethinden sonra müslüman olanlar.

Bu sıralamaya göre, hayatlarını yazdığı Eshâb-ı kiramdan bir kısmı, bu beş tabakadan bir kaçına birden girmektedir. Bu sebeble eserinde aynı zâtı, bulunduğu her tabakada yazmak sûretiyle iki veya daha fazla yazmıştır. Fakat böyle Sahâbîlerin hayatı ile ilgili en geniş ma'lûmâtı, asıl tabakasında vermiştir. Bu eserinde tabaka taksimine dikkat etmekle beraber, ensâba da (soy bilgisine) önem vermiştir. Bu bakımdan câhiliyye târihine de ehemmiyet vermiştir. İbn-i Sa'd rivâyete dayalı olarak yazdığı bu eserinde, tenkide çok az yer vermiştir.

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) Tabakât-ı İbn-i Sa'd cild-1, (Mukaddime) sh. 5

2) Mu'cem-ül-müellifîn cild-10, sh. 21

3) Târîh-i Bağdâd cild-5, sh. 321

4) Tehzîb-üt-tehzîb cild-9, sh. 182

5) Tezkirât-ül-huffâz cild-2, sh. 425

6) El-A’lâm cild-6, sh. 136

7) Vefeyât-ül-a’yân cild-1, sh. 507

8) Keşf-üz-zünûn cild-2, sh. 1103

İBRÂHİM BİN ABDULLAH

Hadîs âlimlerinin meşhûrlarından. Künyesi, Ebû Müslim el-Kûcî'dir. 192 (m. 807) senesinde Basra’da doğdu. 292 (m. 904)’de Bağdâd’da vefât etti. Hadîs ilminde hafız derecesinde olup, yüzbin hadîs-i şerîfi, senetleriyle birlikte ezbere bilirdi. Kendilerinden hadîs-i şerîf işitip, rivâyet ettiği hadîs âlimlerinden bir kısmı şu zâtlardır. Muhammed bin Abdullah el-Ensârî, Abdurrahmân bin Hammâd eş-Şa’bî, Haccâc bin Nusayr el-Fesâtitî, Haccâc bin Minhal el-Enmâtî, Ebû Âsım en-Nebîl, Müslim bin İbrâhîm, Abdullah bin Mesleme el-Ka’nebî ve diğer âlimlerden. Kendisinden ise Ebü’l-Kâsım Begâvî, İsmail bin Muhammed es-Saffâr, Ebû Amr bin Semmak, Ahmed bin Selmân en-Necâd, Ebû Sehl bin Ziyâd, Muhammed Ca’fer el-Edmî, Ebû Bekir eş-Şâfiî ve diğer âlimler hadîs-i şerîf rivâyet etmişlerdir.

İbrâhîm bin Abdullah, âlim ve fazîletli bir zât idi. Aslen Basralı olup, Bağdâd’a geldiği zaman, dörtbin kişi etrâfında toplanmıştır. Burada çok hadîs-i şerîf rivâyet etti. Etrâfında toplananların çok olması sebebiyle, yedi kişi ondan işittiklerini birbirlerine nakletmek sûretiyle cemâate duyurmuşlardır. Hadîs ilminde “Sünen” adlı bir eseri vardır.

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) Târîh-i Bağdâd cild-6, sh. 120

2) Tezkiret-ül-huffâz cild-2, sh. 620

3) Şezerât-üz-zeheb cild-2, sh. 210

4) Mu’cem-ül-Müellifîn cild-1, sh. 55

5) El-A’lâm cild-1, sh. 49

İBRÂHİM BİN MÜNZİR EL-HİZÂMÎ

Büyük hadîs âlimlerinden. İsmi, İbrâhîm bin Münzir bin Abdullah bin Münzir bin Mugîre bin Abdullah bin Hâlid bin Hizam bin Hüveylid bin Esed el-Huzâmî olup, künyesi, Ebû İshâk el-Medenî’dir. Doğum târihi bilinmemektedir. Medine’de doğmuş, Bağdâd’da uzun müddet ikâmet etmiş (oturmuş) ve 236 (m. 850)’de hac yaptıktan sonra Muharrem ayında Medîne-i münevverede vefât etmiştir.

İbrâhîm bin Münzir, İmâm-ı Mâlik, Süfyân bin Uyeyne, İbn-i Ebî Füdeyk, Ebî Bekir bin Ebî Üveys, Ebî Zamrete, Haccâc bin Zîr-rakîbe Abdullah bin Vehb, Ya’kub bin Ca’fer bin Ebî Kesir, Ma’n bin Îsâ, Enes bin İyâs, Muhammed bin Melîh ve pek çok âlimden hadîs-i şerîf öğrenmiştir, İmâm-ı Buhârî, İbn-i Mâce, Tirmizî, bir vasıta ile Nesâî, Dârimî, Ahmed bin Yûsuf et-Taglibî, Ziyâd bin Eyyûb, Ahmed bin Ebî Hayseme, Ca’fer bin Muhammed bin Şâkir, Abdullah bin Ahmed ed-Devrûkî, Ebü’l-Abbâs Sa’lebe en-Nahvî ve daha pek çok âlim de İbrâhîm bin Münzir’den hadîs-i şerîf rivâyet etmişlerdir. Ebû Hatim ve pek çok âlim, onun hadîs rivâyet etme şartlarına sahip bulunduğunu ve rivâyet ettiği hadîslerin sağlam olduğunu söylemişlerdir. Dârimî: “İbn-i Maîn’i gördüm. İbrâhîm bin Münzir’den hadîs-i şerîf yazıyordu” buyurdu. Nesâî ise, onun rivâyet etmiş olduğu hadîsleri almakta bir mahzur olmadığını söylemiştir. Yahyâ bin Maîn, Dâre Kutnî ve diğer pek çok hadîs hafızı, onun sika (sağlam, güvenilir) olduğunu söylemişlerdir, İbn-i Hibbân ise, onu sikât kitabında zikretmiştir. Ya’nî sika râviler arasında saymıştır. Zübeyr bin Bekâr ise, onun hadîs ilmini iyi bildiğini söylemiştir. Nesâî; “İbrâhîm bin Münzir’in rivâyetlerinde bir beis yoktur”, ya’nî onun rivâyetine gölge düşürecek bir durum yoktur, buyurmuştur.

İbrâhîm bin Münzir, Abdülazîz bin Ebî Sabit, İsmail bin İbrâhîm Musî bin Ukbe Kureyb, İbn-i Abbâs’dan rivâyet etti: